

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
PI 236
20101 TURKU

Viite VARELY/1480/2015

Asia **PAIMIO, Kalevan työväentalon suojeleminen**

Museovirasto on käsitellyt erityisistunnossaan xx.09.2015 esityksen Kalevan työväentalon suojelusta rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain (298/2010) nojalla ja antaa lausuntonaan seuraavan.

SUOJELUESITYS

Paimio-Seura Ry on tehnyt esityksen Kalevan työväentalon suojelemisesta. Rakennus sijaitsee osoitteessa Kalevantie 306-2, 21555 Taatila, Paimio ja sen kiinteistötunnus on 577-402-1-14, Toivomäki. Kiinteistön omistaa Kalevan työväenyhdistys ry.

Kyysilän-Korvenalan-Ruokolinnan osayleiskaavassa (hyväksytty 20.3.1996) Kalevan työväentalo on merkitty rakennussuojelukohteeksi (sr 767). Alueella ei ole asemakaavaa.

Rakennus on inventoitu vuonna 1993 ja sen luettelointiperusteet ovat rakennushistoriallinen ja maisemallinen.

Suojeluesityksen liitteenä on esityksen tekijän kokoama lyhyt selvitys työväentalon rakennusvaiheista sekä kuvaukset rakennuksen säilyneisyydestä ja kunnosta sekä selostus sisätilojen arvokkaista piirteistä ja rakenteista.

Rakennukseen tehtiin katselmus 18.8.2015. Silloin ei päästy tutustumaan keittiöön, buffettiin eikä ullakolle.

Paimio-Seuran mukaan Kalevan työväentalossa on erittäin hyvin säilyneet sisätilat, esimerkiksi kyläteatterin näyttämö varusteineen on hieno kokonaisuus. Esityksen tekijän mukaan uhkana on, että omistaja ei enää pitkään pysty huolehtimaan rakennuksesta ja talo saattaa joutua myyntiin. Tällöin sen sisätilojen säilymisen varmistaminen edellyttää suojelupäätöstä. Suojeluesityksessä todetaan, että näin hyvin säilyneitä 1900-luvun alun työväentaloja on maassamme korkeintaan muutamia kymmeniä ja ne sijaitsevat yleensä syrjäseuduilla.

SUOJELUN EDELLYTYKSET

Kalevan työväentalo on rakennettu vuonna 1909 vanhan riihen hirsistä. Julkisivu lienee laudoitettu vasta 1920, jolloin rakennukseen myös asennettiin sähköt. Julkisivuissa ikkunat ovat säilyneet ja niistä salin aukot ovat suuremmat ja puitteet komeammat kuin muiden tilojen. Rakennuksen alkuperäinen kate oli päre, mutta vuonna 1954 rakennukseen tehtiin sementtitiilikatto, joka siinä edelleen on.

Rakennusta on laajennettu todennäköisesti 1940- tai 1950- luvulla siten, että näyttämön taakse on saatu lisätilaa kulisseille ja pukuhuoneelle. Yleisön sisäänkäyntikuistia on myös suurennettu 1940- tai 1950-luvulla. Samoin päätykuistin rakenteissa on tapahtunut pieniä muutoksia. Julkisivuissa merkittävin toimenpide on poikkipäädyn poistaminen todennäköisesti 1960-luvulla, koska sen jiirit olivat alkaneet vuotaa. Alakerran talonmiehen asunto on siirretty vintille, kun on tarvittu lisää tilaa keittiölle ja buffetille. Lautalattiat on uusittu 1940-luvulla. Rakennus on julkisivuiltaan pääosin 1950-luvun asussa, mutta sisätiloissa on säilynyt vanhempiakin piirteitä.

Kalevan työväentalo on ollut paikallisesti tunnettu erityisesti teatteriharrastuksen työssijana. Rakennuksen eteistilat ja juhlasali näyttämöineen ovat säilyttäneet piirteensä hyvin. Jäljellä ovat lipunmyyntiluukku, naulakot ja naisten peilaushuone sekä koko näyttämövarustus ramppivaloineen ja vaatimaton pukuhuone. Myös lavasteita ja muuta teatterirekvisiittaa on säilynyt runsaasti samoin kuin salin irtopenkit. Lämmitys on eteis-, sali- ja näyttämötiloissa tapahtunut kamiinoilla, joiden ympärille on muurattu U:n muotoiset seinäsyvennykset.

Maalipinnat salissa ovat hyvin ohuita erityisesti listoissa ja katossa. Saattaa olla, ettei niitä ole koskaan huoltomaalattu, vaan väri on näiltä osin alkuperäinen. Salin seinien yläosan tapetit ovat 1940-luvulta ja alaosan levyrakenteessa on nykyisen vihreän alla punainen sävy, joka on joko pohjamaali tai aiempi väri.

Rakennus on ollut suojeluesityksen tekijän mukaan kyläkunnan yhteinen juhlatalo. Sitä käytettiin tiiviisti 1900-luvulta 1960-luvulle. Rakennus on ollut poissa aktiivisesta ympärivuotisesta yleisökäytöstä noin neljäkymmentä vuotta. Rakennuksen keittiö-buffettipäädystä sekä ullakon huoneessa on tosin ollut vuokralainen parikymmentä vuotta. Rakennus on kärsinyt huollon puutteesta, mutta se on vielä hyvin korjattavissa.

Kalevan työväentalo valmistui vilkkaimpana työväentalojen rakennuskautena (1906 - 1918) Turun ja Porin läänissä. Monissa työväenyhdistyksissä toimi oma teatteriryhmä ja siksi yleensä ensimmäisiä sisustushankintoja olivat kulissit. Työväentaloja muokattiin tyypillisesti tarpeiden mukaan. Usein eteistilat ja näyttämö osoittautuivat liian pieniksi ja niitä jouduttiin laajentamaan. Juhlasaleissa on ollut tyypillisesti taitekatto, jolla on aikaansaatu korkeutta ja avaruutta tilaan. Samoin salin ikkunat ovat erottuneet julkisivuissa muita komeampina. Nämä tyyppipiirteet esiintyvät myös Kalevan työväentalossa ja sen rakennushistoriassa.

KOHTEN KULTTUURIHISTORIALLINEN MERKITYS

Kalevan työväentalolla on kulttuurihistoriallista merkitystä tyypillisenä 1900-luvun alun hirsirakenteisen työväentalon edustajana sekä siellä harrastettuun teatteritoimintaan liittyvien tilojen ja rakenteiden erityisen säilyneisyyden vuoksi. Rakennus edustaa rakennusperintölain 8§:n kohdan 2) tarkoittamaa tyypillisyyttä aikansa työväentalorakentamisen sekä myöhempien muutosten osalta, kohdan 4) tarkoittamaa alkuperäisyyttä sekä säilyneisyyttä eteis- ja salitilojen ja erityisesti teatteritoimintaan liittyvien rakenteiden osalta, tämän rinnalla myös kohdan 6) mukaista historiallista kerroksisuutta. Rakennuksella kokonaisuudessaan mutta erityisesti eteis- ja salitiloilla sekä teatterirakenteilla on myös kohdan 5) mukaista todistusvoimaa työväentaloissa harrastetun teatteritoiminnan kuvaajina.

Rakennuksen julkisivuissa on piirteitä sekä ajallisia kerrostumia, jotka ovat tyypillisiä työväentaloille. Tällaisia ovat salin muita suuremmat ikkunat, aikojen kuluessa laajennetut ja muokatut kuistit sekä selkeä massoittelu. Julkisivujen kulttuurihistoriallinen merkitys on niiden tyypillisyydessä sekä säilyneisyydessä.

EHDOTUS SUOJELUN KOHDENTUMISEKSI

Suojelutarve kohdistuu erityisesti sisätiloihin, koska rakennuksen kulttuurihistoriallinen merkitys perustuu sen eteis- ja salitilojen sekä teatteritoimintaan liittyvien tilojen, kiintokalusteiden ja rakenteiden säilyneisyyteen, tyyppisyyteen ja edustavuuteen.

Sisätiloissa saattaa olla maalipintoja aivan rakennuksen alkuajoilta ja niitä tulisi varjella. Kamiinat olisi mahdollista uusida toimiviksi ja turvallisiksi.

Julkisivuissa on työväentaloille tyyppisiä piirteitä. Ikkunat, kuistit ja punamullattu julkisivulaudoitus tulee säilyttää. Julkisivuissa on mahdollistettava esimerkiksi nykyisen katemateriaalin uusiminen muunakin kuin sementtitiilenä, mikäli näin edesautetaan sisätilojen säilymistä; rakennukseen sopeutuva materiaalinmuutos on siis katteessa mahdollinen. Myös käytön edellyttämät toiminnalliset muutokset, kuten uusien poistumisteiden tekeminen on turvattava osana suojelua.

EHDOTUS SUOJELUMÄÄRÄYKSIKSI

1. Suojelu kohdistuu sisätiloissa erityisesti eteistilaan, saliin sekä näyttämöön rakenteineen ja kiintokalusteineen sekä julkisivuissa ikkunoihin, oviin ja rakennuksen ulkoarkkitehtuuriin.
2. Suojeltavissa sisätiloissa tulee säilyttää tilajako, kiintokalusteet ja rakenteet sekä pintakäsittelytavat.
3. Rakennusta tulee käyttää, hoitaa ja korjata siten, että sen kulttuurihistoriallinen arvo säilyy. Muutosten tulee edistää rakennuksen säilymistä ja niiden tulee perustua tarpeellisiin selvityksiin.
4. Muutos- ja korjaustöissä on asiantuntijana kuultava Museovirastoa.

Pääjohtaja

Juhani Kostet

Intendentti

Anu Laurila

Tiedoksi Varsinais-Suomen maakuntamuseo
Paimio-Seura